

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2019

YEARBOOK

2019

ГОДИНА 10
БРОЈ 13

VOLUME X
NO 13

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2019
YEARBOOK
2019

ГОДИНА 10
БР. 13

VOLUME X
NO 13

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

вонр. проф. Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Виолета Димова
вонр. проф. Драгана Кузмановска
проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска
проф. д-р Светлана Јакимовска
доц. д-р Ева Ѓорѓиевска

Редакциски одбор

проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Нецати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Цанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Бекановиќ – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија
проф. д-р Светлана Јакимовска, доц. д-р Марија Кукубајска, проф. д-р Луси
Караниколова-Чочоровска, доц. д-р Ева Ѓорѓиевска, проф. д-р Махмут Челик,
проф. д-р Јованка Денкова, доц. д-р Даринка Маролова, доц. д-р Весна Коцева, виш
лектор м-р Снежана Кирова, лектор м-р Наталија Поп-Зариева, лектор м-р Надица
Негривска, лектор м-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

доц. д-р Ева Ѓорѓиевска

Јазично уредување

Лилјана Јовановска
(македонски јазик)

лектор м-р Биљана Петковска, лектор м-р Крсте Илиев, лектор м-р Драган Донов
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип Р. Македонија

YEARBOOK FACULTY OF PHILOLOGY

For the publisher:

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Violeta Dimova, PhD

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD — University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD— University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD— University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD— University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD— University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD — University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer— University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kkona, PhD— Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD— University Josip Juraj Strosmaer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD— University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD— Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD— Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD— University Neofit Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA— University of Luxembourg, Luxembourg

Prof. Zuzana Barakova, PhD— University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD— University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Ass. Prof. Marija Kukubajska, PhD, Prof. Lusi

Karanikolova-Cocorovska, PhD, Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut

Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD, Ass. Prof. Darinka Marolova, PhD,

Ass. Prof. Vesna Koceva, PhD, lecturer Snezana Kirova, MA, lecturer Natalija Pop-Zarieva,

MA, lecturer Nadica Negrievska, MA, lecturer Marija Krsteva, MA

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska

(Macedonian language)

lecturer Biljana Petkovska, lecturer Krste Iliev, lecturer Dragan Donev

(English language)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201 2000 Stip, Republic of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Јазик

- Даринка Маролова**
НАЧИНИ НА МАНИФЕСТИРАЊЕ НА СИНТАКСИЧКАТА
ПОВЕЌЕЗНАЧНОСТ ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК
Darinka Marolova
MANIFESTATIONS OF THE SYNTACTIC AMBIGUITY
IN GERMAN LANGUAGE 9
- Марија Соколова**
ОСНОВНИ НИВОА ВО АСОЦИЈАТИВНАТА ГРАМАТИКА
Marija Sokolova
BASIC LEVELS IN ASSOCIATED GRAMMAR 19
- Драган Донеv, Крсте Илиев, Наталија ПопЗариева,**
Марија Крстева, Кристина Костова
КУЛТУРОЛОШКИ ИМПЛИКАЦИИ ВО
МЕЃУНАРОДНАТА ДЕЛОВНА КОМУНИКАЦИЈА НА АНГЛИСКИ
Dragan Donev, Krste Iliev, Natalija PopZarjeva, Marija Krsteva, Kristina Kostova
CULTURAL IMPLICATIONS IN INTERNATIONAL
BUSINESS COMMUNICATION 27
- Билјана Ивановска, Марија Кусевска, Нина Даскаловска**
МЕЃУКУЛТУРНИТЕ ПРАГМАТИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА И
ПРАГМАТИКАТА НА МЕЃУЈАЗИКОТ – НИВНО ПОВРЗУВАЊЕ СО ПРАКТИКАТА
Biljana Ivanovska, Marija Kusevska, Nina Daskalovska
CROSS-CULTURAL AND INTERLANGUAGE PRAGMATICS
RESEARCH AND ITS PRACTICAL IMPLICATIONS 33
- Марија Леонтиќ, Деспина Минова**
СТРАТЕГИИ ЗА ОДБИВАЊЕ НА СТУДЕНТИТЕ ОД ГРУПАТА ЗА
ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТОТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“
Marija Leontik, Despina Minova
REFUSAL STRATEGIES OF STUDENTS OF TURKISH LANGUAGE
AND LITERATURE AT THE “GOCE DELCEV” UNIVERSITY 39

Книжевност

- Кристина Костова, Наталија Поп Зариева, Драган Донеv,**
Крсте Илиев, Марија Крстева
АНДРОЦЕНТРИЧНИОТ ГЛАС ВО ДРАМАТА НА ЏОН ОЗБОРН
ОБСРНИ СЕ ВО ГНЕВ
Kristina Kostova, Natalija PopZarjeva, Dragan Donev,
Krste Iliev, Marija Krsteva
THE ANDROCENTRIC VOICE OF JOHN OSBORNE’S
PLAY LOOK BACK IN ANGER 53

Наташа Сараfoва

САТИРИЧНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ И ДУАЛИЗМОТ ВО РАСКАЗОТ
„СФИНГАТА БЕЗ ТАЈНА“ ОД ОСКАР ВАЈЛД

Natasa Sarafova

THE SATIRICAL ELEMENTS AND THE DUALISM IN THE
SHORT STORY “THE SPHINX WITHOUT A SECRET“ BY OSCAR WILDE 59

----- *Преведување*

Даринка Маролова, Марина Христовска

СТРУЧНО ПРЕВЕДУВАЊЕ И ОСНОВНИ ПРИЗНАЦИ НА СТРУЧНИОТ ЈАЗИК

Darinka Marolova, Marina Hristovska

SPECIALIZED TRANSLATION AND BASIC MARKS OF THE
SPECIALIZED LANGUAGE 71

----- *Методика*

Јована Караникиќ, Ева Ѓорѓиевска

КОМПЕТЕНЦИИ И МЕТОДИ ПРИ ЕВАЛУАЦИЈА И ОЦЕНУВАЊЕ
ВО НАСТАВАТА ПО ИТАЛИЈАНСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ
НА СТРАНСКИ СТУДЕНТИ

Jovana Karanikikj, Eva Gjorgjievaska

COMPETENCES AND METHODS OF EVALUATION IN ITALIAN
LANGUAGE AND LITERATURE COURSES FOR FOREIGN STUDENTS 81

Марија Леонтиќ, Махмут Челик, Барије Ибраимова, Даниела Василева,

Ибраим Мамудов, Нела Попова, Нецла Ибраимова

ЕВАЛУАЦИЈА НА РАБОТИЛНИЦАТА ЗА ТВОРЕЊЕ АФОРИЗМИ ЗА
ЖЕНАТА НА УНИВЕРЗИТЕТОТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“

Marija Leontik, Mahmut Celik, Barije Ibraimova, Daniela Vasileva,

Ibraim Mamudov, Nela Popova, Nedzla Ibraimova

EVALUATION OF THE WORKSHOP “CREATING APHORISMS ABOUT
WOMEN” AT THE “GOCE DELCEV” UNIVERSITY 97

САТИРИЧНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ И ДУАЛИЗМОТ ВО РАСКАЗОТ „СФИНГАТА БЕЗ ТАЈНА“ ОД ОСКАР ВАЈЛД

Наташа Сараfoва¹

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
natasa.sarafova@ugd.edu.mk

Апстракт: Целта на овој труд е да се посочат иронично-сатиричните елементи на дуализмот во расказот „Сфингата без тајна“ од Оскар Вајлд, концепт на двоен идентитет карактеристичен за доцниот викторијански период во деветнаесеттиот век. Ќе се користиме со историско-биографска критика и анализа на сегменти во расказот напишан во прво лице, воедно давајќи факти за животот на авторот и културниот контекст за тој период. Вајлд во своите дела го критикува викторијанското општество не луѓето, неговите негативни карактеристики, како што се: хипокризијата, двојните стандарди, сексуалната репресија и класната свест. Особено социјалниот аристократски живот, системот на општествената класа, ставовите за бракот, и дуализмот на човечката природа. Овој труд е поделен на два дела. Во првиот дел се занимаваме со вовед за Оскар Вајлд и викторијанскиот период кој од рурална, станува урбана средина. Вториот дел се однесува на жанрот и сегментите на расказот „Сфингата без тајна“ анализирајќи го женскиот лик (како симбол на викторијанската жена) и причините за мистериозниот двоен идентитет на човечката природа.

Клучни зборови: Викторијански период, дуализам, мистерија, иронија, сатира, сексуална репресија

THE SATIRICAL ELEMENTS AND THE DUALISM IN THE SHORT STORY “THE SPHINX WITHOUT A SECRET“ BY OSCAR WILDE

Natasha Sarafova¹

¹Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
natasa.sarafova@ugd.edu.mk

Abstract: The purpose of this paper is to point out the ironically satirical elements of dualism in Oscar Wilde's short story "The Sphinx without a Secret", a concept of dual identity characteristic of the late nineteenth century. We will use historical biographical criticism, and analysis of segments in first-person narrative, providing facts about the author's life and cultural context for that period. Wilde criticizes Victorian society for not human beings, its negative characteristics, such as hypocrisy, double standards, sexual repression, and class consciousness. Especially social aristocratic life, the social class system, attitudes to marriage, and the dualism of human nature. This paper is divided into two parts. The first part deals with an introduction to Oscar Wilde and the Victorian period that is becoming an urban environment from rural. The second part deals with the genre and segments of the short story "Sphinx without a secret" analyzing the female character (as a symbol of Victorian womanhood) and the reasons for the mysterious double identity of human nature.

Keywords: Victorian period, dualism, mystery, irony, satire, sexual repression

Вовед

Оскар Вајлд, космополит, националист, републиканец горд на врските со кралската фамилија, анархист, злогласен сноб, ирски патриот заљубен во англиската култура и традиција, феминист убеден во машката супериорност, човек со двоен живот, индивидуалец кој видно влијае врз колективната свест преку своето пишано и орално творештво. Роден во неконвенционално семејство на истакнати интелектуалци од Даблин, задоен со ирската народна традиција и либерално воспитание, образован во Тринитиј и Оксфорд како студент по класични науки, станал експерт за антички јазици и култури. Како продуктивен литературен критичар, израснал во плоден експерт во современата проза, но и во научните и уметничките тенденции на своето време. Желбата за слава на писателот со текот на времето оживува и остава трага во сите литературни типови, како драматург, поет, романсиер, автор на раскази и современа проза, исповедна проза, литературни теоретски есеи и критички согледувања, уредник на весници, предавач и врвен говорник од клупата на осудени. Постхумната репутација на Вајлд, која по неколку децении маргинализација, претрпела долг и драстичен процес на ревизија. По долгиот културен егзил, рехабилитираниот Вајлд е најавен во дваесеттиот век преку нови инкарнации во кои ги отсликува сите промени во општествените околности и литературната вредност. Културните достигнувања и академските тенденции на крајот на дваесеттиот век Вајлд го ослободуваат од моралните стеги, и по долгите и трагични перипетии, денес се чита нашироко со уважување и уживање.

„Немам ништо за пријавување, освен својата генијалност“ – изјавил Оскар Вајлд (или се претпоставува дека изјавил) пред службите за царинење кога стигнал во Њујорк во далечната 1882 година на 3 февруари, никој ова не го слушнал, меѓутоа личи на нешто што Вајлд би го изјавил, ова како прв го цитирал книжевниот биограф Артур Ренсом, а со таа изјава Вајлд станува легенда. Дваесет и седумгодишниот Вајлд е гениј, барем според неговите самопромотивни изјави кои во неговата единаесетмесечна турнеја низ САД ќе преминат во предавања. Турнејата на Вајлд во Северна Америка во 1882 година е комплексен медиумски настан, можеби најширок во неговото време. Вајлд функционира преку употреба на публицитет, главно преку интервјуа со локалните весници, тоа е неговата суштина за успех, како главен портпарол на Естетското движење, и неговата „наука за убавото“, не учествува сам, туку има дел на посветен персонал за поддршка, менаџери, публицисти, дури и личен сликар. До степен што бил изненаден и задоволен кога сфатил дека неговата слава, или барем неговата озлогласеност, се слушнала дури и до најмалите, најоддалечените населби, па и рударските кампови (Arthur Ransome, 1912).

Наклонетоста е поделена, едни го сметаат за контроверзен Ирец, други за генијалец, трети за озлогласен, човек кој убаво зборува, не изгледа традиционално за општеството од кое доаѓа, дури многу од публиката ги слушале неговите предавања само за да се насмеат, сепак Вајлд се покажа како многу успешен во здружувањето со своите колонијални домаќини. Со неколку значајни исклучоци, Вајлд темелно ги ужива своите средби со американската јавност и неговите „чувари“ од дневниот печат. Тој се вратил во Велика Британија раскажувајќи им на своите скептични сонародници: „Американецот можеби не е хумористичен, но тој секако е хуман, се труди да биде пријатен пред секој странец и прави атмосфера во која посетителот се чувствува како омилен гостин на таа голема нација.“ Секако, тоа е Вајлд, морал да додаде: „Ние како

Англичани имаме многу заеднички работи со Американците, освен јазикот“ (Simmons & Eden, 2000). За разлика од Велика Британија, во САД интервјуирањето се појавило во весниците 1870 година, а и патувачките предавачи кои се одличен материјал за „копирање“ на новинарите кои пишувале за весниците. „Интервјуто е производ на американската цивилизација, кое го запознавам со толерантна брзина“, рекол Оскар Вајлд за интервјуто на Бостонскиот глобус на 28 јануари 1882 година.

На крајот на дваесеттиот век, Оскар Вајлд доживува воскресение, постигнува постхумна слава. Влегувањето на Вајлд во пантеонот на големата британска литература е формализиран во 1995 година со приклучување кон Поетскиот оддел на Вестминстерската опатија. Стогодишнината од драмата „Важно е да се биде Богомил“ послужила како неутрален повод за таа прилика, но за културната јавност симболиката на овој чин била очигледна. Тоа е моментот во кој империјата го прифаќа блудниот син и имплицитно ја признава суровоста на својот неодамнешен судски систем. Ако книжевната канонизација на Вајлд се одвивала паралелно со академската афирмација, она што му претходеше на тој процес, е долгиот период на маргинализација. Во модерната ера, за Вајлд се испреплетуваат приказни како икона на претходната, но и модерната култура и како еден потрошен талент, неговата литература заслужувала критичка посветеност, Милош Црњански бил импресиониран од есеите на Вајлд, „им нема рамни во ниедна литература“ (1999: 245).

Естетизмот на Вајлд, всушност, е во сојуз со комерцијалната култура што наводно ја презираат (Adorno, 2003), според познатиот филозоф и социјален критичар теориите и делата на Вајлд го прошируваат доменот на естетската привлечност, приближувајќи се на поголемата читателска публика од средната класа и можната продукција во популарната културна индустрија. Затоа Вајлд не бил бунтовник, туку сојузник на буржоазијата чишто вредности ги исмејувал. Идеолошката критика на Адорно била влошена во контекстите на источноевропските земји под комунистичка власт, како што покажува хронологијата на преведени дела, Вајлд уживал намалена популарност во Централна и Источна Европа сè до втората половина на дваесеттиот век.

Новите критичари во периодот на Втората светска војна, со нивниот иманентен пристап кон книжевниот текст, не биле импресионирани од културното влијание на Вајлд, неговото име било рутински придружено со морални осуди. Дури и Рене Велек, смета дека „Вајлдовата паганска трагедија“ ѝ наштетила на идејата за уметничка слобода што ја застапувал и дека „идеите на уметноста и литературата на Вајлд заземаат историско место кое можеби не е заработено во историјата на критиките, туку тоа е неговата личност и мизеријата на човековата судбина“ (Wellek, 1955: 408).

Во нашиот век, приемот на Вајлд изгледа извонредно модерен. Неговата биографија покажува дека во текот на живот неговите бројни контакти со различни уметници од различни области придонеле за разграничување на неговата личност и уметност. Вајлд е архетип на англискиот естетизам, произлезен од неговите објавени дела и од неговиот портрет направен од страна на медиумите (Evangelista, 2010).

Викторијанска ера и карактеристики за викторијанската жена

Викторијанската ера била именувана по кралицата Викторија (1819 – 1901) која владеела од 1837 до 1901 година. Возбудлив период на просперитет во книжевните училишта, уметничките стилови, општествено-политичките и верски

движења. Освен тоа, општествените класи се реформираат во Англија, особено средната класа и нејзината моќ која се зголемува со проширувањето на индустријата. Фиона Григориј спомнува дека растот во средните категории значи дека вредностите како углед, сериозност, должност и самоподобрување стануваат позначајни (Gregory, 2009: 7). Сепак, ова е период што страда од сиромаштија, неправда и социјални стандарди кои постојат помеѓу работничката класа, сложен и тежок период кој треба да смисли сопствени вредности засновани на стабилност, напредок и социјални реформи кои ќе покажат почит и морални стандарди.

Периодот се карактеризира со триумф на еволуционизмот во науката, брзиот раст на индустријализацијата, економското и политичкото ривалство меѓу земјите, еманципацијата на жените и подемот на урбанизацијата, главна причина за напредок кој предизвикува оптимизам, многу луѓе сè повеќе веруваат во силата на Британската Империја. Сепак, постои и негативна страна. Песимизмот, меланхолијата и сомнежот ја одбележуваат последната фаза од ерата. Брзата индустријализација исто така ги открива своите помалку посакувани страни: сиромаштија, неправда и отуѓување.

Но, викторијанска Англија е ера на мир, просперитет и голема експанзија на науките и културата. Литературата и театарот цветаат, а особено драмата која ги привлекува масите. Тоа довело до нови театри, сценски менаџери, а потоа и кон нов вид профитабилен бизнис. Од друга страна, книжевноста и драмата служат како излез и влијаат врз општеството што се менува (како што сè уште служат денес).

Фасцинантен период на британската историја, сложен и парадоксален, појавата на естетизмот и декадентното движење, класната поделба, викторијанскиот код на молк и криминалното подземје на викторијанските градови се фактори кои ги менуваат и обликуваат Вајдловите книжевни дела. Оскар Вајлд, како еден од најистакнатите драмски писатели за оваа ера, со својот екстравагантен начин на живот и став кон животот и уметноста, претставува контроверзна фигура на ова време. По неговото судење главно поради неговата озлогласеност, неговите дела се сметале за несоодветни и неморални, бидејќи биле поврзани со хомосексуалноста, корупцијата и непристојноста. Во неговите општествени комедии тој маестрално ја рефлектира состојбата на општеството, класните проблеми, семејниот живот, родовите односи, корупцијата и хипокризијата на ерата (victorianweb). За сексуалните чувства и емоции во писмената комуникација честопати се користел таканаречениот „јазик на цвеќињата“, меѓутоа имало снимки од експлицитна еротика или пишувања за женскиот оргазам. Вообичаено, невестите немале никакви информации за сексот и претрпувале вистински шок на нивните свадбени ноќи, но од друга страна се покажува дека и мажите и жените на викторијанската ера уживаат да водат љубов. Кога станува збор за сексуалноста, погрешна е интерпретацијата дека Викторијанците биле сексуално потиснати. Можеби да, заради корените на етичкиот и моралниот кодекс на времето. Всушност, правата на жените биле исклучително ограничени, бидејќи со бракот тие автоматски ја губат сопственоста на целиот имот и пари, правно сето ова им припаѓа на нивните сопрузи. Викторијанските жени биле сопственост на нивните сопрузи, главна задача им е да раѓаат деца и да се грижат за домаќинството (Linton, 1883). За да се биде викторијанска дама, треба да се имаат следните особини: невиност, доблест, досадна и неука на интелектуално мислење. Викторијанските жени, без разлика дали биле во брак или сингл, биле зависни, односно биле слаби, кршливи и деликатни како рози и не можеле да носат никакви одлуки, освен да ги научат своите морални вредности.

Феминистичкото движење во овој период многу зависи од новинарството, Вајлд како уредник на списанието „Женски свет“, активно учествува во ова движење. Списанието главно се фокусира на женското право на глас, образованието, вработувањето и други прашања во врска со положбата на жените во општеството. Вајлд бил во близок контакт со познати фигури на женското движење и заедно со неговата сопруга Констанца биле вклучени во движењето Реформи во облекувањето. Констанца подоцна се приклучува кон Женското либерално здружение и припаѓа на помодерната страна на феминистичкото движење. Сепак, поагресивната феминистичка агенда на моралот подоцна беше пародизирана и критикувана во општествените комедии на Вајлд. Вилд Кери Пауел ја објаснува промената на тонот за феминизам со кој Вајлд во неговите драми: „Наместо да се залага за феминистичка агенда, како што направи како новинар, Вајлд почна да продуцира текстови во кои жените, особено феминистичките жени, се со непожелно присуство“ (Powell, 2009). Сепак, она што е вистина за викторијанските конвенции е дека тие имале правила на бонтон за речиси сè. Имале правила за тоа со кого да разговараат, како да зборуваат, што да носат, како да се поклонат, со кого да танцуваат и така натаму. Исто така, речиси невозможно било да се води домаќинство без слуги. Лин Абрамс, предавач на модерна историја која предава општествена и женска историја, споменува дека најдобрата кариера за жена во викторијанската ера била бракот. Оваа ера се карактеризира како домашна ера. Периодот е олицетворен од кралицата Викторија која го претставувала своето семејството со нејзиното мајчинство и углед. Таа стана пионер за женственоста и семејството од средната класа (http://www.bbc.co.uk/history/victorian_britanwomen_home/ideals_womanhood_01.shtml)

Дуализмот во делото и животот на Оскар Вајлд

Оскар Вајлд е ирски поет и писател, популарен со неговите драматични портрети на човечките услови во викторијанската ера кон крајот на деветнаесеттиот век. Станал познат, особено кога граѓаните на Британија успеале да ја прифатат и да ја ценат литературата. Напишал многу песни, раскази и драми. Во своите дела тој го критикува викторијанското општество заради неговите негативни карактеристики, како што се хипокризијата, двојните стандарди, сексуалната репресија и класната свест.

Вајлд пробал неколку видови пишувања како поезија, роман, драма и есеј. Казмијан и Вергнас даваат коментар на патот по кој Вајлд се развива и наведуваат:

Неговите комедии имаат брза и брилијантна анимација; нивниот дијалог го покажува лесниот проток на традиционалниот француски начин; парцелите се умноковани; стрип-ликовите не се само скици, немаат претензии за длабочина .... [Сепак], Вајлд [во неговите комедии] опишува проблематични претстави, со искрена деструктивна цел; соочен со отпорот и стравот од јавноста, ги смали неговите теми, ја разреши суштината на неговите дела, ги завршува своите заплети со цел да го задоволи плитко вкусот на публиката (Cazamian and Vergnas, 1960: 1276).

Во пишувањето на Вајлд доминира врската помеѓу животот и уметноста. Ова го објаснува неговиот потсмев против негативните аспекти на општеството.

Карл Бексон се осврнува на мислењето на Чарлс Бодлер, францускиот поет, есеист и уметнички критичар, кој спомнува дека викторијанскиот дендизам споделува многу карактеристики со декаденцијата како „обожувањето на градот и наследството, богатството, елеганцијата, уметноста на претставата, софистицираноста и маската. Помисливоста на епиграмот и парадоксот беше повикана да се збунува буржоазијата“ (Beckson, 1992: 35). За да се биде почитуван, успешен и познат викторијански човек, треба да се има изолација од уживањето во задоволствата на животот и строго следење на правилата за ограничување. Со тоа, човекот е спречен да ја покаже својата реалност.

Вајлд ја истражува важноста на двојниот живот како прашање за иронично потсмевање на негативните аспекти на викторијанското општество. Тој има за цел да илустрира што се очекува од мажите и жените и како треба да се однесуваат правилно создавајќи лажни идентитети за да ги избегнат нормите и ограничувањата на нивното општество. А таквите социјални регулативи ги обврзуваат луѓето да бидат претенденти и лажговци. Што се однесува до дуализмот, самиот Вајлд призна дека создавањето на маска на Данди е со цел за лична заштита. Фусел го пренесува писмото напишано од Вајлд 1894 година:

На светот му изгледам, со намера од моја страна, дилетант и Данди, не е мудро да се покаже своето срце на светот – најдобро е да се има маска на будала, глупоста во нејзините исклучителни начини на тривијалност и рамнодушност и недостаток на грижа е наметката на мудриот човек. Во толку вулгарен период на сите нас ни требаат маски (Fussell, 1972: 12).

Двојноста на Вајлд е фасцинантна, како и збунувачка. Тој бил човек со бројни идентитети и неговата позиција во општеството била амбивалентна. Тој во исто време бил колонизиран Ирец и социјалец, маж и хомосексуалец, успешен драмски писател прифатен во високото општество и социјалист. Тој беше „Англо-Ирец со националистички симпатии; протестант со доживотно католичко наклонување“ (Holland, 1997).

Иако викторијанската ера е позната како почеток на сериозноста, сепак во овој период се среќаваат многу сатирични текстови во кои се покажува хипокризијата и помпезноста на периодот. Вајлдовите дела сатиризираат различни теми како: акцентот на изгледот, викторијанските ставови кон моралноста, важноста на „името“ и потеклото, и британските предрасуди кон другите нации и култури, особено француската и германската. Исто така, да се биде сатиричен, мора да постои тесна врска помеѓу животот на градот и државната „некорумпираност“.

Вајлд својата сатиричност никогаш не ја наведувал кон луѓето, туку кон идеите. На тој начин публиката е повеќе забавувана отколку шокирана. Додека некои го користат театарот како приказ за реформите на општеството, Вајлд со своите драми ги подрива и исмева општествените норми (Hussein, 2012: 22).

Како Данди, тој се облекувал во шарени костими за разлика од трезвените црни костими на викторијанската средна класа, а сепак бил срдечно приман поради неговите харизматични манири и духовити разговори. Како портпарол на „естетизмот“,

кој се побунил против сериозноста на викторијанските идеали, Вајлд ја предизвикал и шокирал својата публика користејќи сензационални слики, дендизам и декаденција. Во својот живот и во својата уметност го критикувал општеството; тој „ја критикувал својата публика додека ја забавувал“ (Holland, 1997) и му било дозволено да го стори тоа. Но, кога бил уапсен, тој преминал од будала во маченик, од комедија во трагедија. Станал само Ирец и обичен човек кој се осмелил да има интимна врска со синот на еден аристократ од викторијанското царство. Три дена пред да умре, кога го прашале за неговиот живот, Вајлд рекол: „Некои ми рекоа дека мојот живот е лага, но јас секогаш знаев да сум вистински; вистина која ретко беше чиста и никогаш едноставна“ (цитирано Holland, 1997).

Иронијата во „Сфингата без тајна“ – Лејди Алрој

Сатирата во книжевноста се користи да повреди или целосно уништи поединци или групи во корист на општеството, таа е еден вид оружје за одбрана на општеството од „злите сили“ што се закануваат да го разорат, пркосејќи им на навидум elokвентните господа од деветнаесеттиот век, виткајќи ја машката рака на железната викторијанска епоха за да стане секојдневие во литературата од дваесеттиот и дваесет и првиот век (Hight, 1962).

Меѓутоа, Вајлд има лесен пристап кон различните класи, имено, парадоксалноста на викторијанската ера и „заслепувањето“ на народот тој го прикажува преку двојниот живот на ликовите во неговите драми и есеи. Според Велковска, угледот играл исклучително важна улога во животот на викторијанците, секогаш се однесувале одмерено и пристојно. Вајлд похотата и сензуалноста, потиснатите сексуални нагони и вонбрачните врски ги прикажува преку урнебесно смешните ликови во неговите драми (Велковска, 2013).

„Сфингата без тајна“ за прв пат беше објавена во колекцијата на кратки приказни на Вајлд, кои тој ги уредуваше во 1891 година. Неговиот прозен стил е пријатен и уникатен. Нараторот пишува во прво лице, нема име, се наоѓа себеси во амбиент што не е ниту Ирска, ниту Англија, туку место на „раселеното јас“, суспендиран и оддалечен од вистинските вредности. Во изолација на неговата срамност и предавство, Вајлд почувствувал дека тој не припаѓа ниту на неговата родна келтска земја ниту на неговиот усвоен англосаксонски дом. Кога се гледа од оваа перспектива, можеме да ги замислиме неговите кратки есеи како предзнак на: конфронтација со потеклото, нормите, и животот под маска заради својата декаденција. Кога аутсајдерот се наоѓа на место кое не е родно ниту пак странско, тој учи да создава свој простор, дури и ако обидите можеби изгледаат прилично чудно. Како што илустрира Вајлд, гласот на аутсајдерот е суптилен, зборувајќи преку дела, а не зборови. Така, тајната дама Алрој, го експлоатира своето богатство за да создаде сопствен простор на осаменост: „Таа ми плаќаше три гвини неделно само за да седи во моите цртачки простории сега и тогаш... Таа едноставно седеше во гостинска соба, господине, читајќи книги, а понекогаш ќе земеше и чај“, одговорила жената (Wilde, 1994: 204). Лејди Алрој, или Сфингата без тајна, е главен лик, го зема вниманието на нараторот и неговите сетила стануваат поакутни. Одненадеж забележува акција што во други случаи би изгледала рутински. Како што објаснува, со голема сигурност, до скептичниот Цералд: „Дамата Алрој едноставно беше жена со манија за мистерија. Таа ги зеде овие соби за задоволство, да отиде таму со превезот и да си замисли дека е хероина“ (Вајлд, 1994: 205). Она што го чувствува за дамата Алрој е, на многу

суптилен начин, сочувство. Тој е способен да ја препознае нејзината потреба за осамен простор – единствен простор што ѝ овозможува да ја донесе енигмата на хероина; таквата потреба нема да биде лесно препознаена од повеќето луѓе, особено оние кои не се чувствителни на мистериите во себе. Сочувство или способност да се почувствува некоја емоција со некого, е доблест што му овозможува на Вајлд да ја препознае убавината во мистичноста. Есејот е со омекната иронија; откривањето на ироничните последици резултираат со состојба на тивко задоволство и триумф на доблеста над пороците (Kiberd, 1993: 13–15).

*Мој драг Цералде, жените се создадени да ги љубиш, а не да ги разбираш.
- Не можам да сакам некој што не го разбирам, – ми одговори. (Wilde, 1994).*

Цералд се вљубува во убавината извајана од многу мистерији – убавина, всушност, која е психолошка, не пластична – и вештачка насмевка на усните, премногу суптилна за да биде вистински слатка. Недоразбирањето е заради двојноста, вториот идентитет на мистеријата Сфинга, која остава впечаток на жена која има голема тајна, доволна за да се сомнева мажот во неверство. Самото нешто што го користи дамата Алрој за да го привлече човекот, завршува со оддалечување, за да на крај заврши трагично, со нејзината смрт. Темата ја следи сатирична иронија. Приказна што зборува за чиста иронија на љубовта и врските, зошто?

Крајот ја разголува тајната, која всушност не е тајна, туку обично бегство од реалноста.

Вдовица со наследено богатство, заради општествените норми својот мир го наоѓа во дуализмот креирајќи идентитет на мистерија, свет во кој може слободно да ужива во својот живот без да го оправдува тоа пред јавноста.

Заклучок

Совршената жена е олицетворена во потчинетата несребична посветеност на домаќинка. За разлика од овој бескорисен идеал кој жените ги направил речиси безлични, викторијанското општество исто така, понекогаш, ги објективизира жените само како сексуални објекти, заживувајќи ја класичната девственост.

Викторијанската ера се соочува со значајни предизвици со традиционалните идеи за покорното место на жената во општеството. Некои од овие предизвици произлегуваат од трансформациите кои ги донела индустријализацијата, бидејќи жените од пониската класа станале работници за плата, а повеќе жени од средна и висока класа добиле поголем пристап до образованието и почнале да постигнуваат повеќе економски, политички и социјални можности.

Оттука и појавата на дуализмот или двојниот идентитет кој нашиот автор го живее и пишува низ родово различни ликови во неговите дела.

Низ сатира и иронија, иако самиот припаѓа на средната класа, успешно ги подрива и исмева викторијанските норми, хипокризијата, двојните стандарди, сексуалната репресија и класната свест.

Користена литература

- [1] (1999) Црњански, Милош. *Есеји и чланци - I: књижевност, уметност*. Задужбина Милоша Црњанског, БИГЗ, СКЗ, Editions l age d' homme, Lausanne, Београд, 1999-а.
- [2] Beckson, Karl. (1992) *London in the 1890s: A Cultural History*. New York: Norton.
- [3] Cazamian, Louis and Raymond Las Vergnas. (1960) *A History of English Literature: Modern Times (Book VIII)*. London: J. M. Dent and Sons Ltd.
- [4] Ellmann, Richard. (1987) *Oscar Wilde*. London; Penguin Books.
- [5] Fussell, B. H. (Winter, 1972) "The Mask of Oscar Wilde". *The Sewanee Review*, Vol. 80, No. 1, pp.124–139.
- [6] Gregory, Fiona. (2009) *Oscar Wilde's The Importance of Being Earnest*. Sydney: Insight Publications, 2009.
- [7] Kiberd, Declan (1994) "Wilde and the English Question." *TLS*, pp. 13–15.
- [8] Rene Wellek (1968) *A History of Modern Criticism 1750-1950: The Later Eighteenth Century* (Volume 1) Yale Univ. Press; 1st edition.
- [9] Ransome, Arthur (2018) *The autobiography of Arthur Ransome*. Arthur Ransome Trust.
- [10] Linton, Eliza Lynn. (1883). *The Girl of the Period: And Other Social Essays*. London: R. Bentley & son.
- [11] Marwa Sami Hussein (2012) "The Duality of Human Nature in Oscar Wilde's The Importance of Being Earnest" *Tikrit University Journal for Humanities* Vol. (19) No. (10).
- [12] Powell, Kerry (2009) *Acting Wilde, Victorian Sexuality, Theatre, and Oscar Wilde*. CUP.
- [13] Holland, Merlin. (1997) "Biography and the art of lying." *The Cambridge Companion to Oscar Wilde*. Ed. Peter Raby. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 18–33. Print.
- [14] Highet, G (1962) *The anatomy of Satire*. Princeton. New Jersey : Princeton University press , pp. 26–27.

- [15] Драгана, Велковска (2013). „Безобразната сатира низ културните улички на Англиската книжевност“, Друштво за компаративна книжевност на Македонија (ДККМ) и Друштво на класични филолози „Антика“.

Интернет извори

- [1] http://www.bbc.co.uk/history/victorian_britain%20women_home%20ideals_womanhood_01.shtml (посетено на 04.04.2019 година во 17:30)
- [2] <http://www.victorianweb.org/vn/victor4.html> (посетено на 02.04.2019 во 14:00)

